

بنام خدا

تاریخ: ۹۹/۲/۲

مدرس: بهرامی

جلسه ششم تدریس مجازی

دانشجویان عزیز با عرض سلام و وقت به خیر و با آرزوی شادی و سلامتی برای شما و خانواده محترم

این جلسه را با رشد در دو سال اول زندگی: نوپایی و نوباوگی پی می گیریم: ابتدا مفهوم بازتاب یا رفلکس را خدمتان توضیح می دهیم. چون بازتاب ها در دوره رشد دو سال اول زندگی نقش مهمی را ایفا می کنند:

توجه: دانشجویان عزیز توجه داشته باشید که در بعضی کتب دوره نوزادی از بدو تولد تا پایان یک ماهگی است و در برخی دیگر تا دو سالگی و نوپایی در برخی کتب از یک سالگی تا دو سالگی است و در برخی دیگر از یک سالگی تا سه سالگی است و در کتاب ها به بازه سنی چهار تا پنج ساله نوباوگی می گویند. و به محدوده سنی تولد تا ۲ سالگی طفولیت، ۲ تا ۷ سالگی کودکی اول و ۷ تا ۱۲ سالگی کودکی دوم گفته می شود. اما در سرفصل دانشگاه ۲ سال اول زندگی را نوپایی و نوباوگی فرض کرده و نوزادی را نیز در این بازه منظور نموده است که ما نیز به همان صورت بیان می کنیم.

بازتاب ها:

— بازتاب (reflex) : پاسخ غیر ارادی و خودکار سیستم عصبی مرکزی به انواع محرک ها مثل فشار، صدا، تحریک لمسی و ... است.

انواع رفلکس یا بازتاب:

الف— رفلکس های دائمی در تمام طول عمر ادامه می یابند مثل پرش زانو، پلک زدن، سرفه، عطسه و

ب— رفلکس های جنینی در دوره جنینی وجود دارند.

ج— رفلکس های طفولیت در دوره طفولیت حدوداً یک سالگی مشاهده می شوند مانند: گونه، باینسکی، مورو و از بین

رفلکس های دوره طفولیت به توضیح بازتاب مورو اکتفاء می کنیم (دانشجویان عزیز جهت مطالعه انواع بازتاب های دوره

طفولیت می توانید به کتب روانشناسی رشد از جمله روان شناسی رشد دکتر احدی مراجعه کنید)

— بازتاب مورو: نوزاد در مقابل هر حرکت ناگهانی سرویشتر برای هر حادثه ای که برایش غیرمنتظره باشد، این بازتاب را نشان

می دهد. نوزاد بازوهایش را به پهلو می برد، انگشتانش را باز می کند و سپس بازوها و دستها را روی سینه جمع می کند.

انواع رشد در دو سال اول زندگی

رشد جسمی: در بحث رشد جسمی در این دوره رشد بدن و مغز را مورد مطالعه قرار می دهیم:

رشد بدن در این دوره شامل موارد زیر است:

— وزن: در خاتمه سال دوم وزن کودک به حدود ۴ برابر وزن هنگام تولد حدود ۱۲ کیلوگرم خواهد رسید.

— قد: قد کودک در پایان ۲ سالگی حدوداً ۲ برابر می شود و در حدود ۸۰ تا ۸۵ سانتی متر می رسد.

— رشد دندانها: آغاز نمایان شدن دندان ها بین ۶ تا ۸ ماهگی است. در خاتمه ۲ سالگی بین ۱۶ تا ۲۰ عدد دندان شیری نمایان شده است.

— در هنگام تولد طول سر ۲۲ درصد طول بدن است.

– افزایش چربی در ۹ ماهگی به اوج خود می رسد.

– نوزاد در ۴ تا ۱۶ هفتگی بر عضلات چشم خود مسلط می شود و در ۱۶ تا ۲۸ هفتگی بر عضلات بدن خود تسلط می یابد.

رشد مغز:

وزن مغز در موقع تولد ۳۵۰ گرم است. وزن مغز بزرگسال به طور متوسط ۱۲۶۰ الی ۱۴۰۰ گرم است. سلولهای گلیال که مسئول میلین دار شدن هستند تا ۲ سال دوم به سرعت تکثیر می شوند و به بزرگ شدن مغز کمک می کنند و بتدریج نیمکره های قشر مخ تخصصی می شوند (فرآیند جانبی شدن). (توضیح اضافی: البته هر چند در فرایند جانبی شدن نیمکره های مغز تخصصی تر می شوند اما در افراد سالم، مغز به صورت یک کل یکپارچه عمل می کند و اطلاعات یک نیمکره از طریق جسم پینه ای به نیمکره دیگر انتقال می یابد و هر دو نیمکره تقریباً در هر رفتاری نقش دارند مثلاً اگرچه نیمکره چپ برای تولید زبان حائز اهمیت است اما نیمکره راست نیز دارای برخی از قابلیت های زبانی است. نیمکره راست کمی بزرگ تر و سنگین تر از نیمکره چپ است، اما نیمکره چپ ماده خاکستری بیشتری در مقایسه با ماده سفید دارد.)

مواردی که باید برای بررسی احتمال اختلال در اعصاب مرکزی در دوسال اول زندگی به آنها توجه کرد عبارت اند از: بازتاب ها، الگوی خواب و گریه. (به فرض مثال یک نوزاد سالم بطور متوسط ۱۶ تا ۱۸ ساعت می خوابد. که تا ۲ سالگی این میزان به ۱۲ تا ۱۳ ساعت کاهش می یابد.)

رشد حرکتی در دوسال اول زندگی:

– نشستن: کودک در ۹ ماهگی به تنهایی ده دقیقه یا حتی بیشتر می نشیند.

– خزیدن: کودک در بین ماههای سوم و ششم زندگی با حرکات متقاطع، سینه خیز می رود. در بین ماههای ششم و نهم زندگی سینه را بلند می کند و چهار دست و پا راه می رود.

– ایستادن و راه رفتن: در بین ماه های نهم و پانزدهم کودک بتدریج می ایستد و راه رفتن آغاز می شود.

– در ۳ ماهگی کودک دستش را بسمت اشیاء دراز می کند. در ۳-۴ ماهگی دسترسی به اشیاء با چنگ زدن کف دستی است و در ۴-۵ ماهگی دست به دست کردن شیء است و در ۹ ماهگی چنگ زدن چنگالی دیده می شود.

به طور خلاصه باید گفت که ۴ توانایی اساسی حرکتی عبارت اند از: انعطاف پذیری، تعادل، چالاکی و نیرو. در صورتی که فرصت برای تمرین مهارت ها کم باشد ممکن است در بروز مهارت ها تاخیر ایجاد شود.

رشد ادراکی:

رشد ادراکی در این دوران شامل: درک شنوایی، بویایی، چشایی، لامسه و بینایی می باشد. به غیر از بینایی بقیه نسبتاً حساس و فعالند ولی حس بینایی ضعیف است.

حس بینایی: تمامی حواس بجز حس بینایی هنگام تولد کامل است، تیزی بینایی نوزاد بدین صورت است که تا فاصله ۶ متری را تشخیص می دهد. تیزی بینایی در ۶ ماهگی تکمیل می شود. تیزی بینایی در ۱۱ ماهگی مانند بزرگسالان می شود و در سال دوم رشد بینایی در حد بزرگسالی است. نوزاد تازه متولد شده در تشخیص رنگ ها و فواصل دور مشکل دارد. رنگ بینی ۱ الی ۲ ماه پس از تولد اصلاح می شود.

حساسیت نسبت به نشانه های دو چشمی (چندین نشانه فاصله وجود دارد که با هم ترکیب می شوند و فاصله ادراکی را تعیین

می‌کنند. این نشانه‌ها را به نشانه‌های یک‌چشمی و دوچشمی برحسب در کار بودن یک یا هر دو چشم تقسیم می‌کنند. با استفاده از نشانه‌های یک‌چشمی، یعنی حتی با یک چشم نیز می‌توان عمق یا فاصله را به خوبی ادراک کرد.) در ۲ تا ۳ ماهگی ایجاد و در سال اول زندگی سرعت بهبود می‌یابد. در سن ۸ ماهگی ترس از پرتگاه در شیرخوار ایجاد می‌شود. پژوهش پرتگاه دیداری حاکی از این امر است که نوباوگانی که چهار دست و پا راه می‌روند ترس از ارتفاعات را نشان می‌دهند. حساسیت به نشانه‌های عمیق تصویری (نشانه‌های تصویری، منابع اطلاعاتی هستند که در درون صحنه دیداری وجود دارند و ما با استفاده از آن‌ها، عمق و فاصله را استنباط می‌کنیم.) در ۶ ماهگی ایجاد می‌شود. نوزاد ابتدا به حاشیه‌های محرک و در ۲ ماهگی به ویژگی‌های داخلی طرح نگاه می‌کند. کودک زیر ۱ سال به اشکال متحدالمرکز بیشتر نگاه می‌کند تا نامتحدالمرکز و بیشتر به اشکال منحنی وار توجه دارد تا خطی.

حس شنوایی: نوزادان صداهای پیچیده مانند صدای انسان‌ها و سر و صدا را به صداهای ساده ترجیح می‌دهند. حس لامسه: برای رشد هیجانی و تحریک رشد جسمانی و هوشی نوزاد مهم است. حس بویایی: نقش مهمی در خوردن دارد. نوزادان بوی موز یا شکلات را به بقیه بوها ترجیح می‌دهند. در ۲ ماهگی تشخیص بو مانند بزرگسالان می‌شود.

توجه انتخابی و حافظه: نوزادان به پدیده‌هایی توجه نشان می‌دهند که اندکی از پدیده‌های قبلی تفاوت داشته باشند. نوزادان به پدیده‌های بسیار مانوس و بسیار تازه توجه کمتری نشان می‌دهند. در ۲ ماهگی تمرکز روی اشیاء مانند بزرگسالان می‌شود. در حافظه ثبت اطلاعات با سهولت بیش‌تری صورت می‌گیرد ولی بازیابی اطلاعات در برخی اوقات دشوار است. رشد هیجانی و اجتماعی در دو سال اول زندگی:

— هیجانات کودک در ابتدا ساده و به صورت گریه و خنده است ولی بتدریج پیچیده می‌شود.
— احساس امنیت از نیازهای عاطفی و اجتماعی اولیه کودکان است که باید در این دوره تامین شود.
فرایند ارجاع اجتماعی: نوباوه فعالانه از یک فرد معتمد (قابل اعتماد) در موقعیت نا آشنا اطلاعات هیجانی طلب می‌کند و ارزیابی‌های خود را با ارزیابی‌های مراقبش مقایسه می‌کند. ارجاع اجتماعی وسیله‌ای است قدرتمند برای یادگیری کودک.

— نوباوه بین سنین ۷ تا ۱۰ ماه جلوه‌های هیجانی صورت را تشخیص می‌دهد.
— در ۷ ماهگی چهره ترسناک را ترجیح می‌دهد.
— در ۹ ماهگی با گریه خود اطرافیان را کنترل می‌کند.
نوزادان با تولد تقریباً همه هیجانات اصلی (من جمله شگفتی، خوشحالی، علاقه قابل تشخیص) را از خود بروز می‌دهند. و بروز لبخند اجتماعی اولین علامت آشکار واکنش اجتماعی که بطور دقیق بین ۶ تا ۱۰ هفتگی بروز می‌کند و مهربانانه پاسخ جلوه‌های صورت بزرگسالان را می‌دهد. و ۳ تا ۴ ماهگی به محرک‌های بسیار برانگیزنده و هر چهره انسانی، حتی مترسک و ماسک لبخند می‌زند (خندیدن توجه شود که با لبخند فرق دارد). و همچنین شناخت آشنایان و لبخند به آنها، و هیجاناتی از قبیل اظهار تعجب و ناراحتی در ۴ ماهگی بروز می‌کنند.
— از ۳ ماهگی شروع به تقلید از چهره مراقب خود می‌نماید.

در ۶ تا ۸ ماهگی با نمایان شدن تدریجی ترس بخصوص اضطراب غریبه یا غریبگی کردن یا اضطراب هشتمین ماه که رایجترین جلوه ترس است مواجه هستیم. البته اضطراب جدایی ظاهر می شود اما اوج اضطراب جدایی در ۱۴ و ۱۵ ماهگی تا ۱۸ ماهگی است که در ۲ سالگی کاهش می یابد. اولین تظاهرات اضطراب با بروز ۳ توانایی شناختی مرتبط است: توانایی یادآوری گذشته، توانایی مقایسه گذشته و حال و پیش بینی وقایع احتمالی که در آینده نزدیک اتفاق می افتد.

—در ۱۸ تا ۲۴ ماهگی هیجانات خود آگاه مثل خشم، خجالت و غرور آشکار می شوند.

—هیجاناتی مثل گناه و شرم در دو سالگی و با آشکار شدن درک خود بروز می کنند.